

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Завтур Віктор Андрійович ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ ПОВТОРНОЇ ТА ВТОРИННОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ ПОТЕРПІЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «Х. ПРОТИ КІПРУ».....	565
Мурзановська Аліна Владиславівна ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	568
Пожар Вадим Георгійович РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ СТАНДАРТІВ ДОПУСТИМОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	571
Підгородинська Анастасія Вікторівна ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ	575
Сидорчук Владислав Васильович УМОВИ ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ	579
Стародубов Сергій Вікторович ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ В ПОРЯДКУ СТ. 615 КПК УКРАЇНИ	582
Степаненко Андрій Сергійович ЦИФРОВІ (ЕЛЕКТРОННІ) ДОКАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ	584
Стоянов Микола Михайлович ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	588
Федчун Наталія Олександрівна ПРОФАЙЛІНГ У МЕДІА	590
Цитряк Віктор Ярославович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	592
Аблов Іван Євгенійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПІДСУДНОСТІ ТА ПІДСЛІДНОСТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ.....	595
Бабій Світлана Володимирівна ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЗАБОРОНИ ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОДНЕ Й ТЕ САМЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОСОБИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ	598
Грама Олександр Олександрович ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ПРАВА НА РЕАБІЛІТАЦІЮ ЯК ОКРЕМОГО ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	601
Гуменюк Аліна Сергіївна ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ...	603
Дядюк Юрій Олегович РОЛЬ ПРОКУРОРА У ЗБИРАННІ ТА ПЕРЕВІРЦІ ДОКАЗІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	607
Жовтан Олександр Володимирович ОКРЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДМОВИ ВІД ЗАХИСНИКА В ПОРЯДКУ СТАТТІ 54 КПК УКРАЇНИ	609
Кіміліченко Сергій Олегович КОНТРОЛЬ І ФІКСАЦІЯ РОЗМОВ ЯК МЕТОД ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	612
Кіліміченко Христина Юріївна ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ...	615

ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

На сьогоднішній день не втрачає актуальності питання гендерної рівності у суспільстві. Це пов'язано із невинним зростанням активності жінок в різних сферах соціального, політичного та економічного життя, в тому числі і в рамках кримінального процесу. При цьому частка гендерного різноманіття серед учасників кримінального провадження також збільшується як серед тих, що мають кримінальні процесуальні повноваження, так і серед тих, хто наділений кримінальними процесуальними правами та обов'язками. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідити питання стану забезпечення гендерної рівності у кримінальному провадженні, виявити можливі проблеми та в подальших дослідженнях сформулювати рекомендації щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства для усунення виявлених проблем порушення гендерної рівності та удосконалення відповідної засади.

Для уточнення нашого дослідження, перш за все варто зазначити, що рівність не дорівнює рівноправності, оскільки рівноправність формує для кожного однакові права, а рівність має сприяти, формувати та забезпечувати кожну особу цими правами. Оскільки особи є різними та їх різноманітність може перешкоджати або ж сприяти їм у реалізації їх прав, закріплених в законодавстві, в тому числі і у кримінальному процесуальному. Серед можливих критеріїв нерівності/дискримінаційних ознак осіб може бути майновий/фінансовий стан, стан здоров'я, дієздатність, стать особи та інші. При цьому кримінальне процесуальне законодавство містить норми, які передбачають окремі норми або навіть інститути присвячені процедурам, що стосуються надання рівних можливостей для осіб, що є вразливими внаслідок наявних у них зазначених нами вище критеріїв нерівності/дискримінаційних ознак. Так, у випадку відсутності в особи фінансової можливості забезпечити собі захист – норми кримінального процесуального законодавства передбачають можливість залучення захисника за призначенням, який має фахову освіту, стаж роботи в сфері права, складений кваліфікаційний іспит, пройдений відбір органом надання вторинної правничої допомоги та в залежності від наявної спеціалізації відібрання для конкретної особи відповідним органом, і це все за рахунок держави. У випадку проблем із здоров'ям особи – кримінальне процесуальне законодавство передбачає можливість участі в кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування представника відповідної особи, який буде представляти інтереси особи, а на стадії судового – проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження.

У випадку якщо підозрювана, обвинувачена особа неосудна або обмежено осудна, кримінальне провадження здійснюється з урахуванням положень глави

39 КПК. У випадку, якщо під час досудового розслідування встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, слідчий, дізнавач, прокурор виносить постанову про зміну порядку досудового розслідування і продовжує його згідно з правилами глави 39 КПК. Якщо під час судового розгляду будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, суд постановляє ухвалу про зміну порядку розгляду і продовжує судовий розгляд згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК [1].

Що ж стосується особливостей забезпечення рівності реалізації повноважень або прав чи обов'язків у кримінальному провадженні щодо осіб різної статі, то для початку варто зазначити, що відповідний критерій нерівності осіб пов'язаний з фізіологічними особливостями чоловіків та жінок, які об'єктивно впливають на швидкість, ефективність та можливість виконання ними окремих видів робіт та здійснення певної діяльності. Саме тому доцільно виділяти вказаний критерій як можливий дискримінуючий. Необхідно почати з положень кримінального процесуального законодавства, які стосуються особливостей вимог провадити окремі процесуальні дії щодо особи, пов'язані з особистою фізичною взаємодією. Так наприклад, абзац 2 частини 5 статті 236 КПК, передбачає, що «обшук особи здійснюється особами тієї самої статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника для участі у проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає проведенню обшуку. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов'язковій фіксації у відповідному протоколі» [1]. Виникає питання стосовно того хто відноситься до осіб, які здійснюють обшук, та які мають бути однією статі з особою, яку обшукують. До цих осіб можуть відноситись слідчий, прокурор, оперативні співробітники, які безпосередньо здійснюють особистий обшук особи – водять руками по одягу, вивертають кишені тощо.

В контексті положень кримінального процесуального законодавства, які стосуються особливостей вимог провадити окремі процесуальні дії щодо особи, пов'язані з особистою фізичною взаємодією варто вказати і про особливості освідування, пов'язаного із необхідністю оголювати особу, що регламентується частиною 3 статті 241 КПК: «освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком здійснення освідування лікарем. Дізнавач, слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оголювати особу, яка підлягає освідуванню. При освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або є небезпечними для її здоров'я. Застосування примусу допускається лише у межах, необхідних для досягнення мети освідування» [1].

Також кримінальне процесуальне законодавство передбачає, окремі виключення із засади гласності і відкритості судового провадження та повного фіксування технічними засобами судового засідання і процесуальних дій. Так у пункті 2 частини 3 статті 27 КПК зазначено, що слідчий суддя, суд може прийняти рі-

шення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у разі розгляду справи про кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи [1]. Беззаперечно, що у наведеному нами положенні відсутнє посилання на статтю потерпілої особи, але в абсолютній більшості жертвами кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи стають саме жінки.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що кримінальне процесуальне законодавство містить окремі положення, які забезпечують рівність учасників кримінального провадження за можливими дискримінаційними ознаками, в тому числі і за ознакою статі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року, № 4651-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3959>.

Ключові слова: кримінальне провадження, рівність у кримінальному провадженні, гендер-рівність у кримінальному провадженні.

Keywords: criminal proceedings, equality in criminal proceedings, gender equality in criminal proceedings.

Колесниченко Олександр Володимирович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Висловлення Верховним Судом України у 2017 році позиції про те, що ухвали, якими надавався дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій повинні бути відкриті стороні захисту у порядку ст. 290 КПК України [1], породило у судовій практиці чимало нових питань, зокрема, і щодо сфери дії відповідних положень, і щодо алгоритму дій у ситуаціях, коли таке відкриття є неможливим з об'єктивних причин. Ще одним викликом для правозастосування стала оцінка неможливості такого відкриття з підстав, що обумовлені воєнним станом.

Ще у Постановою від 19 жовтня 2019 року Великою Палатою Верховного Суду (ВП ВС) було визначено, що у випадках коли «сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всі необхідні та залежні від неї заходи, спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали